

Edenberättelsen del 3

Det här är den tredje och sista delen i serien om Edenberättelsen. I den föregående artikeln kom jag fram till stunden när Adam hade fått se sin Eva för första gången och allt var väl. I den här sista delen behandlar jag det sorgliga drama som är Edenberättelsens kärna samt berättelsens avslutning.

Från oskyld till blottad

Jag noterade tidigare att kapitelindelningen inte är lyckad i urhistorien. Så är fallet även vad gäller gränsen för kapitel två och tre. Edenberättelsen innehåller många ordlekar och en av dem finns i 1 Mos 2:25–3:1. De verserna låter såhär i min översättning:

*Och det var **båda oskylda**, mannen och hans kvinna och de skämdes inte för varandra. Men ormen var **listig**, mer än alla fältets djur som HERREN Gud hade gjort.*

De här verserna hör ihop och borde inte särskiljas av en kapitelgräns. Orden ”oskylda” och ”listig” är nästintill identiska på hebreiska. Den inledande versen är inledningen av en ny scen och inte en avslutning av den tidigare.

Författaren till Edenberättelsen leker ett flertal tillfällen med olika nyanser av ord vars betydelse ligger mycket nära varandra. Ett av de orden är ”oskyld”. Ordet har oftast översatts ”naken”. Men det ord som används här har en annan innebörd än det ord som återfinns i slutet av den här scenen som låter så här:

*Och öppnades ögonen på dem **båda***

*Och de insåg verkligen: **blottade** var de.*

Den här scenen inramas alltså av olika aspekter av nakenhet. Mannen och kvinnan var först oskylda. I det ordet finns ingenting negativt eller skamset, de var oskyldigt oskylda. Ormen däremot var listig, han var inte oskyldig även om ordet är nästan detsamma som oskyld. I slutet av scenen kommer ett snarlikt ord som jag väljer att översätta ”blottad”. I det ordet för naken finns en dimension av att vara hjälplös och skamligt blottad. Ordet används t.ex. om fångar som måste gå oklädda eller en nyfödd som är hjälplös i sin nakenhet. Människan går alltså från att i inledningen av scenen vara oskyldigt oskyld till att i slutet av scenen vara blottad i sin skam. Det som är katalysatorn för den här sorgliga utvecklingen är den listighet som ormen är uppfylld av, ett ord som på hebreiska är förvillande likt såväl ”oskyld” som ”blottad”. Om man som många översättningar gör, översätter med ”naken” vid bägge tillfällen, synliggörs inte denna skickligt uppbyggda dramaturgi överhuvudtaget. Då är paret först nakna och sedan upptäcker de att de är nakna. Åhöraren går miste om hela poängen.

En teologisk diskussion

Denna orm, som är mer än ett av de skapade djuren, börjar föra en teologisk diskussion med Eva:

Och han sa till kvinnan: Verkligen! Tänk att han sagt så Gud: Ät inte från något av trädgårdens träd

Och kvinnan sa till ormen: Av frukten av trädgårdens träd ska vi äta, men av frukten från det träd som är mitt i trädgården sa Gud: Ät inte av det, ja rör det inte med mindre än att ni dör

Ormen förvirrar Guds enkla och klara bud från första början. Inte heller lyckas Eva rätta till det ormen säger. Gud hade aldrig nämnt något om att röra trädet, endast att äta dess frukt. Ibland är det av välmening som kristna bygger ett staket kring lagen, alltså lägger till förbud som Gud aldrig nämnt. Priset är högt. Gud kan förvandlas till en snål gubbe som vill förbjuda sådant som är bra och inte skadar människan. Det är en sådan gudsbild ormen vill frammana. Det är viktigt att vi inte kallar det synd som Gud inte kallar synd.

Men ormen sa till kvinnan: Ni ska sannerligen inte dö! Tvärtom vet Gud att när ni äter av den så öppnas era ögon och ni blir som Gud vetande gott och ont.

Eva hade bearbetats med halvsanningar. Nu var tiden mogen för ett frontalangrepp på Guds ord. Ormen insinuerar att Gud ville avhålla människan från att nå sin fulla potential. Människan ska alls inte dö, tvärtom ska ögonen öppnas och de ska bli som Gud. Ät!

Och kvinnan såg att verkligen gott var trädet att äta av och det var sannerligen en njutning för ögonen och åtråvärt var trädet för insiktens skull.

Ormen hade uppnått sitt mål. Ormens budskap hade nu blivit sanning för Eva. Nu visste hon att trädet var gott att äta av trots att hon aldrig smakat det. Hon visste också att det gav insikt. Hur visste hon det? Ormen hade avslöjat det. Ormens ord hade blivit sanning och Guds ord hade förlorat sin relevans.

Och hon tog av dess frukt och hon åt. Och hon gav också åt sin man med henne och han åt

Här dyker mannen upp igen. Han hade varit passiv och tyst vid Evas sida och inte sagt ett ord. Den enda gången han öppnar sin mun är när han ska ta sin tugga. Och hon åt och han åt...

Vad hände? Vem hade rätt? Det nästa som sägs är faktiskt att deras ögon öppnas, precis som ormen sagt. Med ögonen öppnades inte så att Adam och Eva blev som Gud, vetande allt. Ögonen öppnades endast till insikten att de var blottade, avslöjade och hjälplösa. Därmed är scenen slut. Den som börjar i oskyldig oskyldhet och slutar i blottad skam.

Nåd och konsekvens

Med detta kunde människans saga vara all. Det som följer är inte dom utan nåd. Det är nåd utöver nåd att Gud söker upp människan. Det är Gud som ger henne en framtid och ett hopp. Han ger det första löftet om kvinnans säd som ska söndertrampa ormens huvud. Men visst blir det även konsekvenser.

Den här scenen inleds av att människan desperat försöker skyla sin skam genom att använda fikonlöv. Den avslutas med att Gud själv klär dem. Däremellan har Gud förkunnat konsekvenserna. Först till ormen, sedan till kvinnan och sist till mannen.

Till ormen sade Gud:

Utstött ska du vara från all boskap och från fältets alla djur.

På din buk ska du gå och stoft ska du äta alla ditt livs dagar.

Och jag ska sätta fiendskap mellan dig och mellan kvinnan och mellan din säd och mellan hennes säd. Han ska krossa ditt huvud och du ska krossa hans häl

Ormar äter inte stoft, det är ingen dietförändring som meddelas. Lika lite är uttrycket ”på din buk ska du gå” något som ska uppfattas som att ormen skulle ha haft ben tidigare. Uttrycket som helhet används för att uttrycka förnedring. Sedan ges löftet om befriaren. Kvinnans säd som ska krossa ormens huvud. Som helhet finns även här en dubbelhet. Det är en orm, men det är mycket mer än en vanlig orm och en dag ska hans huvud krossas!

Till kvinnan säger Gud:

”Jag ska sannerligen föröka din möda - ock i ditt havandeskap ska du med möda föda söner. Och till din man ska din åtrå vara, men han skall ha auktoritet över dig”

Mödan ska förökas. Också det mest välsignade, att föda barn, ska nu präglas av möda. Den andra konsekvensen kan verka märklig. Man har ofta förstått den som vanlig åtrå, alltså lust till mannen. Då blir konsekvensen märklig på två sätt. För det första skulle kvinnans dragning till mannen bli en följd av syndafallet och för det andra är det ett märkligt par att kvinnan åtrår men mannen råder. Om man beaktar 1 Mos 4:7 där samma uttryck finns kan man förstå konsekvensen på ett annat sätt som gör att meningen blir logisk:

men om du icke har gott i sinnet, då lurar synden vid dörren; till dig står hennes åtrå, men du bör råda över henne.” (1917)

Här är det synden som åtrår, men Kain bör råda över den. Om man förstår att kvinnans åtrå till mannen även i Edenberättelsen kan ha att göra med viljan att råda över blir meningen logisk. Kvinnan vill råda, men mannen kommer att råda. Det är i så fall den maktkamp som alltför mycket präglat samspelet mellan kvinnor och män som är i fokus. Harmoni, kärlek, ömsesidigt tjänande och underordnande är det som borde genomsyra mannens och kvinnans förhållande, det gör Bibelns samlade undervisning helt klart. Övertrampen i relationen mellan

man och kvinna är oräkneliga. Det kan handla om felaktig dominans eller utnyttjande från mannens sida. Det kan handla om falskhet, svek, manipulation eller annan kärlekslöshet från endera håll. Mannen ska lämna sin mor och sin far för att hålla sig till sin kvinna – och de ska bli ett kött, en harmonisk enhet. Där det inte är så utan förhållandet präglas av maktkamp och intrig – där finns en konsekvens av syndafallet.

Till mannen säger Gud:

Förbannad är marken för din skull. Med möda ska du äta av den varje dag av ditt liv. Ja, törne och tistlar ska den låta skjuta skott för dig och du kommer att äta av fältens växter i ditt anletes svett.

Du ska äta bröd tills du återvänder till marken, ja av den är du tagen.

Ja - stoft är du och till stoft ska du vända åter

Kampen för det dagliga uppehåller kommer att prägla tillvaron fram till vad då? Vem fick rätt, ormen eller Gud? Jo, Gud! Om ni äter av kunskapens träd ska ni sannerligen dö! Så hade Gud sagt och så blev det! Adam och Eva föll inte döda ner men här konstateras vad som obönhörligt kommer att ske.

Det fortsatta livet börjar

Nu återstår endast den avslutande scenen:

Och HERREN Gud sa:

”Tänk, människan har blivit som en av oss vad gäller kunskap om gott och ont. Och nu: vad ifall hon kommer att sträcka ut sin hand och ta även från livets träd och äta och leva för evigt.

Så sände HERREN Gud henne från Edens trädgård för att bruka den mark varifrån hon tagits. Ja han drev ut människan.

Och han placerade österom Edens trädgård keruberna och det flammande svärdet som oupphörligen svingas för att bevaka vägen till livets träd.

Människan var inte oskyldig längre. Hon var kapabel till vad som helst. Nu säkerställer Gud att människan sannerligen kommer att dö och inte kan leva för evigt i uppror mot Gud. Han förvisar henne bort från Edens trädgård och därmed ifrån möjligheten att äta av Livets träd. Men Gud har inte övergett människan. Hon ska nu bruka den mark varifrån hon tagits. I början av Edenberättelsen konstaterades att det fanns ingen människa att bruka marken. Nu finns människan på plats, redo att bruka marken och att fortsätta sin tid på jorden.

Med detta är Edenberättelsen slut. Det är inte en skapelseberättelse, det är en berättelse om varför det gick snett. Människan ville inte följa Guds kärleksfulla instruktion, hans lag. Människan hade en valmöjlighet. Hon kunde välja och hon valde att älska och lyda någon annan mera än Gud. Följden blev den Gud hade sagt, men i sin utsägliga och oförståeliga

kärlek till människan överger han inte henne i förnedringens stund. Istället ger han löftet om en kommande befriare. Detta är oförtjänt nåd!

Denna andra enhet i Bibeln, himmelens och jordens fortsatta historia, fortsätter med historien om Kain och Abel. Men det är trots allt en annan historia till vilken jag återkommer en annan gång.